

رویکردهای گفتمانی شبکه‌های تلویزیونی آمریکا

در مصاحبه با هفتمین رئیس‌جمهور ایران*

ابراهیم سلیمانی^۱، محمدعلی هرمزی‌زاده^۲

چکیده

مصاحبه با مقامات اجرایی کشورهای مختلف، یکی از راهبردهای رسانه‌های آمریکایی برای به چالش کشاندن سیاست‌های آن کشورها در عرصه‌های جهانی و داخلی محسوب می‌شود. پژوهش حاضر با هدف شفاف‌سازی لایه‌های معانی پنهان در متون سؤالات مصاحبه‌های شبکه‌های تلویزیونی آمریکا با دکتر حسن روحانی در مقام ریاست‌جمهوری ایران، به دنبال شناسایی رویکردهای گفتمانی شبکه‌های تلویزیونی آمریکا در خلال این پرسش و پاسخ‌های رسانه‌ای است. بر این اساس، هشت متن کامل از مصاحبه‌های انجام گرفته در دولت‌های یازدهم و دوازدهم با رئیس‌جمهوری ایران توسط سه شبکه CNN, NBC و PBS بر اساس تحلیل گفتمان لاکلا و موفه صورت‌بندی و مفصل‌بندی شدند. نتیجه مقاله نشان می‌دهد ایدئولوژی حاکمیتی مسلط بر رسانه‌های آمریکایی مورد مطالعه، با مفصل‌زدایی از گفتمان جمهوری اسلامی ایران در ساحت داخلی و بین‌المللی، به سمت مفصل‌بندی جدید دال‌های گفتمانی حرکت کرده است. این شبکه‌ها، در مسیر نیل به این هدف، از انواع مختلف تکنیک‌ها و ایجاد دوگانه‌های غیریتی و تخصصی بهره گرفته‌اند. تلاش برای مشروعیت‌بخشی به رژیم صهیونیستی، القای شکاف میان مسئولین و مردم در موضوعات داخلی ایران، حمایت ایران از بشار اسد و القای ابرقدرتی آمریکا و نیازمندی ایران به ایجاد روابط بهتر با ایالات‌متحده و فعالیت‌های هسته‌ای ایران، به‌عنوان دال‌های مرکزی موضوعات اصلی پرداخته شده در مصاحبه‌ها شناسایی شد.

واژه‌های کلیدی: شبکه‌های تلویزیونی آمریکا، تحلیل گفتمان، مفصل‌بندی گفتمانی، هفتمین رئیس‌جمهور ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۱

* مقاله حاضر از پایان‌نامه‌ای با عنوان «تحلیل گفتمان انتقادی سؤالات مصاحبه‌کنندگان شبکه‌های تلویزیونی آمریکا از رؤسای جمهور ایران» استخراج شده که به نویسندگی نویسنده اول و راهنمایی نویسنده دوم انجام شده و در شهریور ۱۳۹۹ در دانشگاه صداوسیما دفاع شده است.

۱. کارشناسی ارشد تحقیق در ارتباطات، دانشگاه صداوسیما، تهران، ایران. ebrahim3soleymani@gmail.com

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه صداوسیما، تهران، ایران. hormozizadeh@iribu.ac.ir

۱. مقدمه

اولین مصاحبه تلویزیونی رئیس‌جمهوری ایران با شبکه‌های آمریکایی در دهه دوم انقلاب و دوران ریاست‌جمهوری آقای هاشمی رفسنجانی انجام شد. بُرد زیاد و تعداد مخاطب بسیار بالا از ویژگی‌هایی بود که موجب شد شبکه‌های تلویزیونی آمریکایی به‌عنوان اولین گزینه برای معرفی و گسترش گفتمان جمهوری اسلامی از سوی رؤسای جمهور ایران انتخاب شوند. مصاحبه با شبکه‌های تلویزیونی آمریکایی در طول دولت‌های مختلف فراز و نشیب‌های فراوانی داشته، در برخی دولت‌ها قوت گرفته و در برخی دیگر با ضرب‌آهنگ کمتری به پیش رفته است. با توجه به اهمیت و نقش روزافزون رسانه‌ها به لحاظ تأثیرگذاری بر افکار عمومی داخلی و خارجی و کارکرد آنها برای نهادهای تصمیم‌گیرنده، بررسی نحوه مواجهه رسانه‌ها در مصاحبه با رؤسای جمهور ایران حائز اهمیت است. چه اینکه رسانه‌ها می‌توانند سیاست خارجی را تقویت کرده یا شکننده سازند. باید در نظر داشت که مصاحبه با شبکه‌های اینچنینی علی‌رغم مزیت‌ها و فرصت‌هایی که برای کنشگری در حوزه دیپلماسی عمومی فراهم می‌آورد، با توجه به تضاد شدید منافع ایالات‌متحده و ایران، ممکن است آسیب‌هایی را نیز متوجه کشور کند.

نقش افکار عمومی در تبادلات قدرت در عرصه جهانی، تبلیغات را به جزء اساسی کنش سیاسی بدل کرده، موجب اختصاص بخش بزرگی از دیپلماسی رسانه‌ای کشورها به این مهم و سوق دادن آنها به سمت استفاده حداکثری از تبلیغات سیاسی در جهت تحقق منافع و خواست‌های خود شده است. هدف تبلیغات سیاسی، دستیابی به مرحله پذیرش ایدئولوژی مبلغ از سوی مخاطبان و به تبع آن گسترش گفتمانی است که تبلیغ سیاسی از آن برخاسته است. تلاش برای معرفی و گسترش عقاید و گفتمان‌ها از قدیم رایج بوده ولی رسانه‌های نوین و وسایل ارتباطی جدید، وسعت تازه‌ای به آن بخشیده‌اند. مانوئل کاستلز نظریه‌پرداز قدرت و ارتباطات می‌گوید: «سیاست رسانه‌ای، تمام دنیای سیاست نیست؛ اما امروزه تمام سیاست‌ها باید از طریق رسانه‌ها در فرآیند تصمیم‌گیری اثر بگذارند؛ بدین ترتیب منطق درونی نظام رسانه‌ها، چارچوب اساسی محتوا، سازمان و فرآیند راهبردی دنیای سیاست امروز را تشکیل می‌دهد» (کاستلز، ۱۳۸۰: ۵۶). با توجه به نقش رسانه‌ها در سیاست خارجی و تقویت یک گفتمان و تضعیف گفتمانی دیگر، این پژوهش برای شناخت گفتمان موجود شبکه‌های تلویزیونی آمریکا، با تمرکز بر سؤال‌های پرسیده شده در مصاحبه‌های این شبکه‌ها با دکتر حسن روحانی، به دنبال پاسخ به این پرسش اصلی است که گفتمان شبکه‌های تلویزیونی آمریکایی CNN، NBC و PBS در مصاحبه با رییس‌جمهور ایران در دولت‌های یازدهم و

دوازدهم که رویکرد تعاملی را با آمریکا داشته است، مبتنی بر چه دال‌ها و مدل‌هایی است؟ و تصویری که این شبکه‌ها از ایران ارائه می‌دهند چه ویژگی‌هایی دارند؟

۲. پیشینه پژوهش

در این بخش به چند پژوهش مشابه می‌توان اشاره کرد. بشیر و فرقانی (۱۳۸۸)، به تحلیل گفتمان رسانه‌ای مصاحبه‌های لری کینگ با چهار رئیس‌جمهور ایران، روسیه، پاکستان، و اوکراین می‌پردازند تا جلوه‌های ساخت تصاویر رسانه‌ای معرفی شوند. در تاریخ بیست‌وسوم سپتامبر ۲۰۰۸، لری کینگ مصاحبه‌گر معروف شبکه سی.ان.ان آمریکا با ششمین رئیس‌جمهوری ایران، دکتر محمود احمدی‌نژاد، مصاحبه‌ای انجام داد که این مصاحبه از جنبه‌های مختلف هم در ایران و هم در آمریکا بازتاب‌های گوناگونی داشت. از آنجا که مصاحبه لری کینگ با رؤسای جمهوری یک امر معمول برای او و شبکه سی.ان.ان است، این پژوهش بر آن شده است تا با انجام تحلیل مقایسه‌ای گفتمان این مصاحبه و مصاحبه کینگ با سه رئیس‌جمهوری دیگر، به این پرسش‌ها پاسخ گوید که آیا اساساً گفتمان این مصاحبه‌ها یکسان است؟ این چهار مصاحبه هریک چه کارکردهایی دارند؟ در انجام این مصاحبه‌ها چه گروهی هدف قرار گرفته و یا به عبارتی شبکه سی.ان.ان، مخاطب اصلی این مصاحبه‌ها را چه کسی می‌داند؟

سپهری (۱۳۹۷) تلاش کرده است با روش تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف به نحوه بازنمایی سی.ان.ان و ان.بی.سی از مذاکرات هسته‌ای ایران و $۱ + ۵$ در وین، دست پیدا کند و این مهم را در سه سطح توصیف، تفسیر و تبیین بر روی جامعه آماری ۵۲ خبر و حجم نمونه ۱۲ خبر انجام داده است. این پژوهش در بخش نتیجه‌گیری خود اینگونه عنوان می‌کند که این شبکه‌ها با برجسته کردن نقش آمریکا به‌عنوان ناجی دنیا و ارائه چهره‌ای منفی از ایران در چارچوب دستیابی به بمب اتمی، دخالت در منطقه و حمایت از تروریسم، سعی در ایجاد ایران‌هراسی دارند. بریز^۱ (۲۰۱۱) اساسنامه سه حزب اصلی انگلیس یعنی حزب کارگر، حزب محافظه‌کار و حزب لیبرال دموکرات را که در روزهای قبل از انتخابات سال ۲۰۱۰ منتشر شده بود، بررسی کرده است. این تحقیق در پی پاسخ به این سؤال اصلی است که هر ایدئولوژی سیاسی چگونه و از چه راهی در جامعه نفوذ می‌کند؟ روش مورد استفاده در پژوهش، تحلیل گفتمان انتقادی است. این تحقیق بیان می‌کند که

از الگوی تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف و شولیارکی استفاده کرده است و زمینه تاریخی سیاست در انگلیس را مورد توجه قرار داده و عملکردهای هر یک از احزاب مورد نظر را در بافت تاریخی قرار می‌دهد و سپس با اساسنامه این احزاب که در روزهای قبل از انتخابات منتشر شده است، مقایسه می‌کند. این تحقیق به‌طور ضمنی به این نکته اشاره دارد که میزان رأی مردم به هر یک از این احزاب، بیش‌تر از آن‌که به تبلیغات و برنامه‌های مورد نظر احزاب برای اصلاحات و تغییر بستگی داشته باشد به سابقه این احزاب که در حافظه جمعی مردم مانده است، بستگی دارد. نقطه قوت این تحقیق این است که به بافت تاریخی توجه کرده و کنش‌های تأثیرگذار را که باعث شکل‌گیری گفتمان جدید و یا استمرار گفتمان موجود می‌شوند، متمایز کرده است. حنّان الرضی (۲۰۲۰)، در پژوهشی، چهار کارکرد راهبردی گفتمان سیاسی را که توسط چیلتون و شفتر (۱۹۹۷) برای تحلیل گفتمان رسانه مطرح شده است، بررسی کرده است. نگارنده در این مقاله به چگونگی به‌کارگیری شبکه CNN از چهار عملکرد راهبردی در گفتمان رسانه‌ای خود برای انتقال پیام رسانه‌ای مورد نظر برای مخاطبان خود که به بازنمایی مفهوم «خود» و «دیگری» مربوط است، پرداخته است. این تحقیق به‌ویژه با تحلیل پیش‌فرض‌ها و ایدئولوژی‌های پنهان موجود، به چگونگی استفاده از عملکردهای راهبردی در گفتمان رسانه و کلیت گفتمان خبری CNN می‌پردازد. با توجه به پیشینه ذکر شده، انجام این مقاله واجد نوآوری است، چراکه به مصاحبه سه شبکه معروف و اثرگذار آمریکایی با هفتمین رئیس‌جمهور ایران که رویکرد تعاملی با آمریکا داشت، می‌پردازد.

۳. چارچوب نظری؛ تحلیل گفتمان لاکلا و موفه

مفاهیم اصلی در تحلیل گفتمان لاکلا و موفه در ادامه تشریح می‌شوند.

گفتمان: گفتمان، شکلی از کاربرد گفتگو است، اما به‌صورتی کلی‌تر. بدین معنا که در گفتمان، تنها معنای ظاهری مطرح شده در گفتگو نقش ندارد، بلکه شرایط زمانی، مکانی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را به‌صورت پنهان با خود در بردارد. در نظر میشل فوکو، فیلسوف فرانسوی، گفتمان‌ها درباره موضوعات صحبت نمی‌کنند و هویت موضوعات را تعیین نمی‌کنند بلکه سازنده موضوعات‌اند و در فرایند این سازندگی مداخله خود را پنهان می‌کنند (فرکلاف، ۱۳۷۹: ۷۸). گفتمان روشن می‌سازد چه کسی در چه زمانی و با چه آمریتی صحبت می‌کند. فوکو، گفتمان را مجموعه‌ای از احکام می‌داند که در شرایط ویژه‌ای وجود می‌یابند. او خود می‌گوید «ما مجموعه‌ای از احکام را تا زمانی که متعلق به صورت‌بندی گفتمانی مشترکی باشند، گفتمان می‌نامیم... گفتمان متشکل از

تعداد محدودی از احکام است که می‌توان برای آنها مجموعه‌ای از شرایط وجودی را تعریف کرد». فیلیپس و یورگنسن در یک تعریف مقدماتی، گفتمان را شیوه‌ای خاص برای سخن گفتن درباره جهان و فهم آن یا یکی از وجوه آن معرفی می‌کنند (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۸۹).

«ارنستو لاکلا» و همسرش «شتتال موفه»، با استفاده از نظریه فوکو، نظریه گفتمانی را به همه امور اجتماعی و سیاسی گسترش دادند و با بازخوانی نظریه‌های اندیشمندانی چون سوسور، مارکس، گرامشی، آلتوسر، دریدا، بارت و لاکان، این نظریه را منسجم‌تر و کارآمدتر ساختند. از دیدگاه لاکلا و موفه، گفتمان‌ها تصور ما از حقیقت و جهان را شکل می‌دهند و فهم امور اجتماعی و سیاسی و به‌طور کلی جهان حقیقت، تنها در درون ساخت‌های گفتمانی امکانپذیر است. در این نگرش به گفتمان، شیوه یا شیوه‌هایی که در آن، نظام‌های معانی یا «گفتمان‌ها»، فهم مردم را از خود در جامعه شکل می‌دهند و بر فعالیت‌های آنان تأثیر می‌گذارند، بررسی می‌شود. از دیدگاه لاکلا و موفه، گفتمان، جهان اجتماعی را در قالب معنا می‌سازد. این ساختن از طریق زبان که ماهیتی بی‌ثبات دارد، انجام می‌شود (مقدمی، ۱۳۹۰: ۶).

مفصل‌بندی: مفصل‌بندی، هر عملی است که میان عناصر پراکنده ارتباط برقرار کند، به‌گونه‌ای که هویت و معنای این عناصر در نتیجه این عمل، اصلاح و تعدیل می‌شود (لاکلا و موفه، ۱۳۶۴: ۱۰۵). مفصل‌بندی، ناظر به فرآیندی است که طی آن عناصری متفاوت از نشانه‌ها که جدا از هم به معنای خاصی ارجاع نمی‌دهند، زمانی که در یک نظم زمانی منطقی قرار می‌گیرند، هویت جدیدی کسب می‌کنند. به عبارت دیگر، مفصل‌بندی به گردآوری عناصر مختلف و ترکیب آنها در هویتی نو می‌پردازد (هوراث، ۱۳۷۷: ۱۶۳).

دال و مدلول: دال، اشخاص، مفاهیم، عبارات و نمادهایی انتزاعی یا حقیقی هستند که در چارچوب‌های گفتمانی خاص، بر معانی خاص دلالت می‌کنند. معنا و مصداقی که یک دال بر آن دلالت می‌کند، مدلول نامیده می‌شود. برای مثال، تکرار مطبوعات منتقد، دال و آزادی بیان مدلول آن است (کسرایبی و پورشیرازی، ۱۳۸۸: ۲۱). انواع دال عبارت است از دال مرکزی، دال پیرامونی، دال شناور، دال خالی، حوزه گفتمان‌گونگی و عناصر که در ادامه به‌طور مختصر معرفی می‌شوند. **دال مرکزی:** «دال مرکزی» یا «گره‌گاه» دالی است که سایر دال‌ها در اطراف آن جمع می‌شوند و نقطه ثقل همه دال‌ها و انسجام‌بخش آنهاست. اهمیت دال مرکزی از اینجا ناشی می‌شود که لاکلا و موفه، ظهور یک گفتمان را از طریق تثبیت نسبی معنا حول گره‌گاه‌های خاص دال مرکزی می‌دانند (لاکلا و موفه، ۱۳۷۹: ۱۰۵).

دال پیرامون: به دال‌هایی که حول دال مرکزی گرد هم می‌آیند، دال پیرامونی می‌گویند. به عبارت دیگر، دال‌هایی هستند که در درون یک گفتمان و حول دال مرکزی به‌طور موقت و نسبی، تثبیت شده‌اند.

حوزه گفتمان گونگی: هر نشانه ممکن است چندین معنا داشته باشد. هر گفتمان به‌طور طبیعی یکی از معانی را بر حسب هم‌خوانی با نظام معنایی خود تثبیت و مابقی را طرد می‌نماید. معانی احتمالی نشانه‌ها را که از گفتمان طرد شده‌اند «حوزه گفتمان گونگی» می‌نامیم (لاکالا و موفه، ۱۳۷۹: ۱۰۹).

دال شناور: دال شناور دالی است که مدلول آن شناور و غیرثابت است. به عبارت دیگر، دال شناور دالی است که مدلول‌های متعدد دارد و گفتمان‌ها براساس نظام معنایی خود و متناسب با آن سعی دارند مدلول خویش را به آن الحاق کنند و مدلول‌های دیگر (رقیب) را به حاشیه برانند. در فرایند مفصل‌بندی، گفتمان‌ها دال‌های شناور در عرصه اجتماع را به‌مثابه قطعات پازل در کنار یکدیگر و در راستای ارائه تصویری همه‌فهم و همه‌پسند از نظام سیاسی اجتماعی مورد نظر خود می‌چینند (مقدمی، ۱۳۹۴: ۷۹).

دال خالی: دال خالی بیانگر یک فضای خالی است و به‌عبارتی نشان از امر غایبی دارد. کارکرد دال خالی بازنمایی وضعیت آرمانی و مطلوبی است که گفتمان‌ها سعی در ارائه آن در بهترین وجه ممکن خویش دارند. ازسوی دیگر، این وضعیت بیانگر کوتاهی و قصور گفتمان حاکم در تأمین آن است. بنابراین، معنادگی به دال خالی و ارائه تصویر جامعه مطلوب سبب پویایی و نشاط آن گفتمان می‌شود (لاکالا و موفه، ۱۳۷۹: ۳۲).

عناصر: دال‌ها یا نشانه‌هایی هستند که هر گفتمان می‌کوشد به آن معنا دهد. به عبارت بهتر، عناصر، دال‌های شناوری هستند که در درون یک گفتمان جای نگرفته بلکه از آن طرد و در یک حوزه نسبتاً ایزوله و بریده از مفصل‌بندی گفتمان حاکم واقع شده‌اند و به اصطلاح در حوزه گفتمان گونگی قرار دارند (یورگنسن و فیلیس، ۱۳۸۹).

گفتمان هژمونیک: هژمونی یک گفتمان مبتنی بر انسجام معنایی دال‌های دیگر حول دال مرکزی است. در صورتی که یک گفتمان موفق شود با اتکا بر دال مرکزی خود، مدلول‌های مد نظر خود را به دال‌های گفتمان‌اش نزدیک کند، یا به عبارت دیگر، نظام معنایی مطلوب خویش را در ذهنیت جمعی اجتماع، هر چند به‌طور موقت، تثبیت کند و رضایت عمومی را جلب کند، آن گفتمان هژمونیک می‌شود. اما در صورتی که گفتمان رقیب بتواند به کمک سازوکارهای مختلف این نظام

معنایی را شالوده‌شکنی کند و ساختارهای معنایی شکل‌گرفته در ذهنیت جمعی مردم را در هم بریزد، آن‌گاه این گفتمان هژمونی‌اش را از دست می‌دهد. بنابراین موفقیت گروه‌های سیاسی به توانایی‌شان برای تولید معنا بستگی دارد (سلطانی، ۱۳۸۳: ۷۹).

«هژمونی» شبیه به «گفتمان» است چون هر دو اصطلاح به تثبیت عناصر در ابعاد اشاره دارند. اما تفاوت‌شان در این است که مداخله هژمونیک عمل تثبیت را بین گفتمان‌هایی انجام می‌دهد که تصادم خصومت‌آمیز با یکدیگر دارند. گفتمانی که در میدان گفتمان حاکم است از طریق مفصل‌بندی مجدد عناصر آن میدان، گفتمان‌های دیگر را تضعیف یا حتی نابود می‌کند. مداخله هژمونیک زمانی موفق است که جایی که پیش از آن کشمکش حاکم بود یک گفتمان به تنهایی حاکم شود، در این صورت است که تخصم رفع می‌شود. بدین ترتیب، «مداخله هژمونیک» فرایندی است که در حوزه‌ای واقع می‌شود که مورد تخصم است و «گفتمان» نیز محصول آن - تثبیت تازخ معنا - است (یورگنسن و فیلیپس، ۱۳۹۲: ۹۱).

منظور ما از گفتمان هژمونیک در این پژوهش گفتمانی است که غالب می‌شود و گفتمان‌های دیگر را از صحنه خارج می‌کند. گفتمان هژمونیک به قدرت حاکم بسیار نزدیک است و شرایط تولید و بازتولید اقتدار آن را فراهم می‌سازد. گفتمان رقیب در صورتی که بتواند اجزای گفتمان را به شیوه‌ای دیگر بازتولید کند، گفتمان غالب را به حاشیه رانده و خود غالب می‌شود.

۴. روش پژوهش

روش انجام این تحقیق، تحلیل گفتمان است. در پژوهش حاضر از روش تحقیق تحلیل گفتمان لاکلا و موفه استفاده شده است. بر این اساس، هشت متن کامل از مصاحبه‌های انجام گرفته در دولت‌های یازدهم و دوازدهم با رئیس‌جمهوری ایران توسط سه شبکه CNN، NBC و PBS بر اساس اصول و قواعد تحلیل گفتمان لاکلا و موفه که در مبانی نظری مطرح شد، مطالعه شدند. بدین صورت که بعد از چندین دفعه بررسی سؤالات (متن مصاحبه‌ها) مفاهیم کلیدی (جدول شماره ۱) و دال‌های مرکزی (جدول شماره ۲) آن‌ها استخراج شد و نظام معنایی آنها (بر اساس تقابل ایران و آمریکا در جدول شماره ۱) و عناصر گفتمانی آنها (در جدول شماره ۲) صورت‌بندی و مفصل‌بندی شدند.

۵. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

۵-۱. جدول نظام معنایی

جدول نظام معنایی مجموعه دال‌های شناوری است که مصاحبه‌کننده تلاش کرده است تا با الصاق آنها به ایران یا آمریکا (در قالب «ما» و «دیگری») توقف صورت دهد و دال‌های پیرامونی (وقته‌ها) را ایجاد کند. وقته‌ها در کنار یکدیگر و حول دال مرکزی، ساختار مفصل‌بندی مورد نظر مصاحبه‌کننده را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱- نظام معنایی

نظام معنایی			کانال تلویزیونی	ردیف
آمریکا	ایران	موضوع		
<ul style="list-style-type: none"> مخالف سلاح شیمیایی ابرقدرت نظامی متحد اسرائیل مخالف بشار اسد 	<ul style="list-style-type: none"> دشمن اسرائیل حمایت از دیکتاتور (بشار اسد) مسئول کشتار مردم سوریه کمک نظامی به دیکتاتور 	منطقه‌ای	NBC - ۹۲ / ۶ / ۷۸	۱
<ul style="list-style-type: none"> اهل مذاکره مخالف سلاح هسته‌ای نماینده کشورهای دنیا 	<ul style="list-style-type: none"> سلاح هسته‌ای غیرقابل اعتماد مخالف مذاکره 	هسته‌ای		
<ul style="list-style-type: none"> مخالف سانسور هولوکاست 	<ul style="list-style-type: none"> سانسور انکار هولوکاست عدم آزادی 	حقوق بشر		
----- -----	<ul style="list-style-type: none"> دروغگویی مسئولین نقض حریم خصوصی 	داخلی		

<ul style="list-style-type: none"> متحد اسرائیل مخالف دیکتاتوری 	<ul style="list-style-type: none"> حمایت از دیکتاتور (بشار اسد) 	منطقه	CNN - ۹۲/۷/۴	۲
<ul style="list-style-type: none"> اهل مذاکره مخالف سلاح هسته‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> سلاح هسته‌ای غیرقابل اعتماد عدم شفافیت تمایل به مذاکره 	هسته‌ای		
<ul style="list-style-type: none"> آزادی مذهب طرفدار یهودی‌ها دمکراسی خواهی آزادی خواهی هولوکاست مخالف سانسور 	<ul style="list-style-type: none"> سانسور انکار هولوکاست عدم آزادی مذهب شکنجه زندانیان عدم آزادی فعالیت‌های سیاسی 	حقوق بشر		
-----	<ul style="list-style-type: none"> تمرکز قدرت دست رهبری 	داخلی		
<ul style="list-style-type: none"> مخالف سلاح شیمیایی مخالف بشار اسد مخالف دیکتاتوری مخالف حضور ایران در سوریه 	<ul style="list-style-type: none"> دشمن اسرائیل حمایت از دیکتاتور (بشار اسد) 	منطقه	PBS - ۹۲/۷/۵	۲
<ul style="list-style-type: none"> اهل مذاکره نماینده کشورهای دنیا 	<ul style="list-style-type: none"> غیرقابل اعتماد عدم همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی 	هسته‌ای		
<ul style="list-style-type: none"> هولوکاست 	<ul style="list-style-type: none"> انکار هولوکاست زندانی کردن خبرنگاران 	حقوق بشر		

<ul style="list-style-type: none"> • قدرت تحریم • پیگیر معامله جامع 	<ul style="list-style-type: none"> • تمرکز قدرت دست رهبری • اختلافات درون حاکمیت • زیر فشار تحریم‌ها • دشمن آمریکا 	<p>داخلی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • مخالف دیکتاتوری 	<ul style="list-style-type: none"> • حمایت از دیکتاتور (بشار اسد) • مسئول کشتار مردم سوریه • مخالف انتخابات سوریه 	<p>منطقه</p>	<p>CNN - ۹۳/۱۱/۵</p>	<p>۴</p>
<ul style="list-style-type: none"> • مخالف سلاح هسته‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> • سلاح هسته‌ای • غیرقابل اعتماد • تأسیسات اتمی نظامی • مستحق تحریم 	<p>هسته‌ای</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • دموکراسی خواهی • آزادی خواهی 	<ul style="list-style-type: none"> • عدم آزادی فعالیت‌های سیاسی • عدم آزادی 	<p>حقوق بشر</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • مخالف دیکتاتوری • قدرت تحریم • دنبال معامله جامع • مخالف ایران هسته‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> • دروغ‌گویی مسئولین • تمرکز قدرت دست رهبری • دشمن آمریکا 	<p>داخلی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • ابرقدرت نظامی • ضد تروریسم • ضد داعش 	<ul style="list-style-type: none"> • حمایت از دیکتاتور (بشار اسد) • مورد تهدید داعش • مبارزه با داعش • حامی تروریست‌ها 	<p>منطقه</p>	<p>NBC - ۹۳/۶/۲۸</p>	<p>۵</p>
<ul style="list-style-type: none"> • اهل مذاکره 	<p>-----</p>	<p>هسته‌ای</p>		

<ul style="list-style-type: none"> • طرفدار مردم • انسان دوستی 	<ul style="list-style-type: none"> • عدم آزادی • ناقض حقوق بشر • مخالف آزادی بیان 	حقوق بشر		
<ul style="list-style-type: none"> • به دنبال روابط بهتر 	<ul style="list-style-type: none"> • حقه بازی و دروغ‌گویی • مسئولین • تمرکز قدرت دست رهبری 	داخلی		
<ul style="list-style-type: none"> • مخالف دیکتاتوری 	<ul style="list-style-type: none"> • حمایت از دیکتاتور (بشار اسد) • مسئول کشتار مردم سوریه 	منطقه‌ای	PBS - ۹۳ / ۷ / ۴	۷۰
<ul style="list-style-type: none"> • مخالف سلاح هسته‌ای • نماینده کشورهای دنیا 	<ul style="list-style-type: none"> • سلاح هسته‌ای • غیرقابل اعتماد • نیازمند به مذاکره 	هسته‌ای		
<ul style="list-style-type: none"> • دموکراسی خواهی • آزادی خواهی 	<ul style="list-style-type: none"> • عدم آزادی 	حقوق بشر		
-----	<ul style="list-style-type: none"> • مشکلات اقتصادی 	داخلی		
<ul style="list-style-type: none"> • مخالف دیکتاتوری • ضد داعش 	<ul style="list-style-type: none"> • حمایت از دیکتاتور (بشار اسد) • مسئول کشتار مردم سوریه • جنگ طلبی 	منطقه‌ای		

<ul style="list-style-type: none"> • اهل مذاکره 	<ul style="list-style-type: none"> • غیرقابل اعتماد • عدم همکاری با اژانس • بین المللی انرژی اتمی 	<p>هستهای</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • آزادی خواهی • طرفدار مردم • انسان دوستی 	<ul style="list-style-type: none"> • ناقض حقوق بشر • مخالف آزادی بیان 	<p>حقوق بشر</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • صلح طلبی 	<ul style="list-style-type: none"> • دشمن آمریکا • سیستم قضایی ناعادلانه 	<p>داخلی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • مخالف دیکتاتوری 	<ul style="list-style-type: none"> • دشمن اسرائیل • حمایت از دیکتاتور (بشار اسد) • جنگ طلبی 	<p>منطقه</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • اهل مذاکره • بازگشت به برجام 	<ul style="list-style-type: none"> • مخالف مذاکره 	<p>هستهای</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • انسان دوستی • آزادی مدنی 	<ul style="list-style-type: none"> • عدم آزادی • ناقض حقوق بشر • بازداشت بی گناهان 	<p>حقوق بشر</p>	<p>CNN - ۹۷/۷/۳</p>
<p>-----</p> <p>-----</p>	<ul style="list-style-type: none"> • مشکلات اقتصادی • سیستم قضایی ناعادلانه • ناکارآمدی حکومت • مخالفت مردم با حکومت • شکاف بین مردم و حکومت 	<p>داخلی</p>	<p>۸</p>

۲-۵. جدول عناصر گفتمانی

مجموعه‌ای از عناصر موجود در متن سؤالات مصاحبه‌ها است که در قالب جدول با مؤلفه‌های نظری و روشی لاکلا و موفه در تحلیل گفتمان، تحلیل شده‌اند. مؤلفه‌هایی مانند برجسته‌سازی، حوزه گفتمان‌گونگی، غیریت و تخصص و

جدول شماره ۲- عناصر گفتمانی

دال‌ها	حوزه معانی	برجسته‌سازی	حاشیه‌رانی (حوزه گفتمان‌گونگی)	غیرت و تخصص
دیوار دور ایران	- عدم ارتباط با دنیا - اقتصادی و سیاسی - بی‌اعتمادی	بی‌اعتمادی	- عدم ارتباط با دنیا - اقتصادی و سیاسی	ما: دنیا دیگری: ایران
دنیا	- آمریکا و چند کشور - همه کشورهای دنیا	آمریکا و چند کشور	- همه کشورهای دنیا	ما: آمریکا و بقیه دنیا دیگری: ایران
فعالیت هسته‌ای ایران	- صلح‌آمیز و تحقیقاتی - غیر صلح‌آمیز و نظامی	غیر صلح‌آمیز و نظامی	- صلح‌آمیز و تحقیقاتی	ما: دنیا دیگری: ایران
مردم	- آمریکایی‌ها و اسرائیلی‌ها - مردم سراسر دنیا	مردم سراسر دنیا	- آمریکایی‌ها و اسرائیلی‌ها	ما: مردم جهان دیگری: ایران

<p>ما: مردم سوریه و دنیا دیگری: ایران و بشار اسد</p>	<p>- کمک انسان‌دوستانه - کمک اطلاعاتی</p>	<p>کمک‌های تسلیحاتی</p>	<p>- کمک انسان‌دوستانه - کمک تسلیحاتی - کمک اطلاعاتی</p>	<p>کمک‌های ایران به سوریه</p>
<p>ما: همه جهان دیگری: ایران</p>	<p>- مصارف صلح‌آمیز</p>	<p>ساخت بمب هسته‌ای</p>	<p>- مصارف صلح‌آمیز - ساخت بمب هسته‌ای</p>	<p>پل‌آب‌نیوم</p>
<p>ما: جهان و اسرائیل دیگری: ایران</p>	<p>- تحریف تاریخی - افسانه غیرواقعی</p>	<p>واقعیت مسلم تاریخی</p>	<p>- واقعیت مسلم تاریخی - تحریف تاریخی - افسانه غیرواقعی</p>	<p>هولوکاست</p>
<p>ما: طرفداران صلح اسرائیل و فلسطین دیگری: ایران و گروه‌های مورد حمایت آن در فلسطین و لبنان</p>	<p>- پذیرش نظر مردم (بومی) فلسطین درباره سرنوشت خود و سرزمین خود</p>	<p>- سازش و توافق بین فلسطین و اسرائیل و ادامه شهرک‌سازی‌ها و اشغال</p>	<p>- سازش و توافق بین فلسطین با اسرائیل و ادامه شهرک‌سازی‌ها و اشغال - پذیرش نظر مردم فلسطین درباره سرنوشت خود</p>	<p>صلح (درموضوع فلسطین)</p>
<p>ما: کشورهای آزاد دیگری: ایران</p>	<p>حکومت مردمی و آزاد</p>	<p>حکومت بسته</p>	<p>- حکومت بسته - حکومت مردمی و آزاد</p>	<p>حکومت ایران</p>

شکاف بزرگ	- غیر قابل اعتماد بودن ایران - تقابل منافع دو کشور	غیر قابل اعتماد بودن ایران	تقابل منافع دو کشور	ما: جامعه جهانی دیگری: ایران
راه‌حل موضوع هسته‌ای ایران	- مذاکره با دولت آمریکا - قواعد بین‌المللی	مذاکره با آمریکا	قواعد بین‌المللی	ما: آمریکا دیگری: ایران
ائتلاف ضد تروریسم	- ائتلاف واقعی علیه تروریست‌ها - ائتلاف غیر واقعی و با اهداف دیگر	ائتلاف واقعی علیه تروریست‌ها	ائتلاف غیر واقعی و با اهداف دیگر	ما : ائتلاف ضد تروریست دیگری: داعش و تروریست‌ها
اوباما	- نابود کننده داعش - به وجود آورنده داعش	نابود کننده داعش	به وجود آورنده داعش	ما: آمریکا دیگری: داعش
ائتلاف مبارزه با هدف	- مبارزه با داعش - حضور در میدان برای مدیریت تحولات	مبارزه با داعش	حضور در میدان مدیریت تحولات	ما: ائتلاف ضد داعش دیگری: ایران و بشار اسد

<p>ما: آمریکا دیگری: ایران</p>	<p>صرفاً پیرامون موضوع هسته‌ای</p>	<p>موضوعات مختلف (هسته‌ای، موشکی، منطقه‌ای)</p>	<p>- صرفاً پیرامون موضوع هسته‌ای - پیرامون موضوعات مختلف (هسته‌ای، موشکی، منطقه‌ای)</p>	<p>توافق ایران و آمریکا</p>
<p>ما: آمریکا و ائتلاف دیگری: ایران و سوریه</p>	<p>-از بین رفتن تروریست‌ها - انتخابات آزاد سوریه</p>	<p>- برکناری بشار اسد</p>	<p>- برکناری بشار اسد - از بین رفتن تروریست‌ها - انتخابات آزاد سوریه</p>	<p>انجام جنگ سوریه</p>
<p>ما: طرفداران مردم سوریه دیگری: ایران و بشار اسد</p>	<p>- به سود مردم سوریه</p>	<p>- علیه مردم سوریه</p>	<p>- علیه مردم سوریه - به سود مردم سوریه</p>	<p>حمایت ایران از اسد</p>
<p>ما: دنیا دیگری: ایران</p>	<p>- آمریکا و چند کشور</p>	<p>- کشورهای دنیا</p>	<p>- آمریکا و چند کشور - کشورهای دنیا</p>	<p>دنیا</p>
<p>ما: آمریکا دیگری: ایران</p>	<p>- پذیرش مذاکره از سمت ایران - روابط هم سطح دو کشور - روابط عادی بر اساس قواعد بین‌المللی</p>	<p>- کوتاه آمدن ایران</p>	<p>- کوتاه آمدن ایران - پذیرش مذاکره از سمت ایران - روابط هم سطح دو کشور - روابط عادی بر اساس قواعد بین‌المللی</p>	<p>روابط بهتر</p>

<p>ما: آمریکا دیگری: ایران و بشار اسد</p>	<p>- تروریست‌ها - معترضان قانونی - نیروهای خارجی</p>	<p>مردم سوریه</p>	<p>- تروریست‌ها - مردم سوریه - معترضان قانونی - نیروهای خارجی</p>	<p>گروه‌های مخالف سوریه</p>
<p>ما: انسان دوستان دیگری: بشار اسد</p>	<p>نابودی تروریست‌ها</p>	<p>فاجعه انسانی</p>	<p>- فاجعه انسانی - نابودی - تروریست‌ها</p>	<p>هلاکت تروریست‌های سوریه</p>
<p>-----</p>	<p>نظامی‌ها و مردم بی‌گناه</p>	<p>نیروهای نظامی</p>	<p>- نیروهای نظامی - نظامی‌ها و مردم بی‌گناه</p>	<p>شهادت‌های حمله تروریستی اهواز</p>
<p>ما: آمریکا دیگری: حکومت ایران</p>	<p>مجرم</p>	<p>بی‌گناه</p>	<p>- مجرم - بی‌گناه</p>	<p>دو تابعیتی‌های زندانی</p>

ما: آمریکا دیگری: بشار اسد	مقر تروریست‌ها	پناهگاه انسان دوستانه	- پناهگاه انسان دوستانه - مقر تروریست‌ها	۲۰
-------------------------------	----------------	-----------------------	--	----

بر اساس عناصر گفتمانی موجود در متن سؤالات مصاحبه‌های شبکه‌های آمریکایی با هفتمین رئیس‌جمهور ایران می‌توان گفت، علیرغم رویکرد تعاملی دولت مذکور، در موضوع هسته‌ای که به‌عنوان مهمترین رکن سیاست خارجی جمهوری اسلامی در دو دهه گذشته مطرح بوده است، انگاره‌سازی صورت گرفته از ایران شامل غیرقابل‌اعتماد بودن ایران، پنهان‌کاری و عدم راستی‌آزمایی فعالیت‌هایش بوده است و با کلیشه‌سازی، محوریت بحث هسته‌ای را روی ساخت سلاح اتمی توسط ایران و خطر ایران برای صلح بین‌المللی قرار داده‌اند. در موضوع روابط ایران و آمریکا، تأکید شبکه‌های تلویزیونی آمریکایی در روند مصاحبه‌ها، بر روی نکاتی از جمله نیازمندی ایران به ایجاد روابط بهتر با ایالات متحده، تمایل آمریکا به مذاکره با ایران و ابرقدرتی آمریکا در جهان است. در موضوع اسرائیل رفتار ایران با اسرائیل را رفتاری خشونت‌آمیز و ناهنجار نمایش داده می‌شود. در موضوعات داخلی، تلاش مصاحبه‌کنندگان بر برجسته‌سازی ناکارآمدی‌های حکومت و تلقین وجود شکاف بین مردم و حکومت متمرکز شده است. در موضوع سوریه نیز که در سال‌های پس از انقلاب، مهمترین حضور میدانی و نظامی ایران در منطقه بود، تلاش رسانه‌های آمریکایی در این جهت بوده است که ایران را به‌عنوان مسئول کشتار مردم سوریه و حامی دیکتاتورها نشان دهد.

- شبکه‌های تلویزیونی آمریکا در دو حوزه مهم اقتصادی و سیاسی، اهداف زیر را دنبال می‌کنند.
- بزرگنمایی مشکلات اقتصادی ایران در حوزه ملی و بین‌المللی؛
 - القای اثربخشی حداکثری تحریم‌ها و مؤثر جلوه دادن فعالیت‌های آمریکا در حوزه وضع تحریم‌های مختلف؛
 - ارزش‌زدایی از اقتصاد ایران برای پرهیز دادن بقیه کشورها از انعقاد قراردادهای تجاری و توافق‌نامه‌های اقتصادی در حوزه‌های نفتی و غیرنفتی؛
 - ناکارآمد جلوه دادن دستگاه‌های اداری و اجرایی حکومت ایران؛
 - القای وجود فساد اقتصادی فراگیر؛
 - تضعیف گفتمان و ایدئولوژی سازمان‌دهنده جمهوری اسلامی به‌عنوان ساختار سیاسی برآمده از انقلاب اسلامی؛

- ایجاد و تقویت شکاف میان رهبران و مردم؛
- تخریب شخصیت‌های سیاسی و مسئولان مملکتی؛
- مخدوش جلوه دادن آرای انتخاباتی و زیرسؤال بودن مردم‌سالاری دینی؛
- سازماندهی گسترده و مستمر جنگ روانی - رسانه‌ای با محوریت پرونده هسته‌ای، حمله نظامی آمریکا و اسرائیل، ایجاد آشوب و درگیری و ناامنی منطقه‌ای؛
- تلاشی برای تحلیل مغرضانه از اوضاع داخلی و ایجاد فضای وحشت‌زا و موهوم از احتمال بروز تنش داخلی،
- ایران‌هراسی از راه بازتاب تصویرهای غیرواقعی از رشد بومی صنعت هسته‌ای و قابلیت‌های آفندی و پدافندی موشکی ایران؛
- القای غیرصلح‌آمیز بودن فعالیت‌های هسته‌ای و تبلیغ این موضوع که پیشرفت‌های هسته‌ای ایران برای امنیت و ثبات منطقه و جهان، خطرناک خواهد بود.

۶. نتیجه‌گیری

از آنجایی که تحلیل گفتمان انتقادی به بررسی روابط میان زبان و اندیشه می‌پردازد و با رازگشایی از ساختارهای زیرین زبان، اهداف پنهان و جنبه‌های فکری گوینده را آشکار می‌کند، در این پژوهش تلاش شد تا چگونگی صورت‌بندی گفتمان سیاسی رسانه‌های آمریکایی در فضای رقابت با گفتمان جمهوری اسلامی، با توجه به شرایط و فضای سیاسی بین‌المللی، نحوه تعیین، تثبیت و بازتعریف دال‌های گفتمانی، ساختار شکنی از گفتمان جمهوری اسلامی، ایجاد دوگانه‌هایی مبتنی بر مرزهای جداکننده و دیگری‌سازی برای غلبه بر فضای گفتمانی رقیب یا همان هژمونیک‌سازی، شناسایی و مشخص شود.

در پاسخ به پرسش اصلی پژوهش، با توجه به تأکیدی که مصاحبه‌کنندگان بر مفاهیمی مانند آزادی، آزادی بیان، حکومت اکثریت یا همان دموکراسی، آزادی‌های مدنی و غیره دارند، گفتمان حاکم بر سؤالات مصاحبه‌کنندگان شبکه‌های تلویزیونی آمریکایی در مصاحبه با هفتمین رئیس‌جمهور ایران، گفتمان لیبرال دموکراسی است و قرائت این گفتمان از موضوعات مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، حقوق بشر است. گفتمانی که منطبق بر منافع ایالات متحده در سطح بین‌المللی تعریف شده و چهارگانه نقاط ضعف، نقاط قوت، فرصت‌ها و چالش‌ها را طبق همین منافع می‌سنجد. دشمنان و دوستان را بر طبق همین منافع تصویر می‌کند و در ایجاد «دیگری»‌هایی

برای هویت‌بخشی متقابل به گفتمان آمریکایی، از تکنیک‌های متفاوت بهره می‌گیرد. بر اساس این گفتمان، شبکه‌های آمریکایی سعی کرده‌اند دوگانه‌ای شامل افکار، ایده‌ها و رفتارهای درست و نادرست ایجاد کنند. در ادامه، ایران، در جبهه‌ای با رفتارها و ایده‌ها و افکار نادرست جانمایی شده و آمریکا در نقطه مقابل به تصویر کشیده شود. در این روبه‌رونمایی متقابل دو گفتمان، از اتفاقات سیاسی - اجتماعی داخلی ایران و اتفاقات سیاسی - اجتماعی بین‌المللی به‌عنوان کاتالیزوری برای مفصل‌بندی‌های جدید استفاده شده است. به این معنی که صورت‌بندی جدید از دال‌های گفتمانی را بر بستر حوادث گذشته و جاری بنا کرده و در همین بستر مقولات ذهنی و اتفاقات عینی اجتماعی - سیاسی را منطبق بر خواست خود بازتولید نموده‌اند. شبکه‌های تلویزیونی آمریکایی در مصاحبه‌های خود با هفتمین رئیس‌جمهور ایران، روند یکسانی را در تضعیف گفتمان مقابل و تقویت گفتمان خود دنبال می‌کنند. در توصیف این روند یکسان رسانه‌های آمریکایی، می‌توان به سه حوزه متمایز و البته همبند اشاره کرد.

حوزه اول، حوزه مهندسی پندار و رفتار است که خود به دو بخش قابل تقسیم است. بخش اول مهندسی پندار و رفتار مخاطبان برنامه است. بخش دوم نیز مهندسی پندار و رفتار مصاحبه‌شونده است که مصاحبه‌کننده به‌عنوان عنصر تصمیم‌ساز عمل می‌کند. حوزه دوم، انگاره‌سازی و ارائه تصویرهای مورد نظر از موضوعات، مفاهیم، افراد، کشورها و سایر موجودیت‌ها است. حوزه اصلی الصاق معانی گفتمانی همین حوزه است. حوزه سوم نیز به انعکاس و بازنمایی رویدادها، اعم از رویدادهای گذشته یا جاری و مفصل‌بندی جدید بین عناصر موجود در ساحت سیاسی اجتماعی می‌پردازد.

می‌توان گفت که حوزه‌های دوم و سوم تلاش مصاحبه‌کنندگان برای پیشبرد اهداف ذیل حوزه اول است تا از این رهگذر تلاش خود برای هژمون‌سازی گفتمانی خویش را به ثمر بنشانند. در کنار تأیید و تثبیت گفتمان خود، این شبکه‌ها کوشیده‌اند فارغ از رویکرد تعاملی یا غیرتعاملی دولت‌های ایران با آمریکا، دال‌های حیاتی و اصلی گفتمان انقلاب اسلامی مانند مردم‌سالاری دینی، انکار هولوکاست، عدم پذیرش اسرائیل به‌عنوان یک کشور رسمی، صلح‌آمیز بودن فعالیت‌های هسته‌ای ایران و غیره را به چالش بکشانند.

منابع و مأخذ

آفاگل‌زاده، فردوس (۱۳۹۰)، **تحلیل گفتمان انتقادی**، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی با همکاری دانشگاه تربیت مدرس بشیر، حسن و فرقانی، علی (۱۳۸۸)، تحلیل گفتمان مصاحبه لری کینگ با رئیس‌جمهور ایران و مقایسه آن با سه رئیس‌جمهور دیگر، مجله جهانی رسانه - نسخه فارسی، دوره ۴، شماره ۲، صص ۷۹ - ۴۹

بلاش‌آبادی، علی (۱۳۸۸)، تحلیل گفتمان مناظره‌های تلویزیونی انتخابات دهم ریاست جمهوری در ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تحقیق در ارتباطات، دانشکده صداوسیما

سپهری، محمدباقر (۱۳۹۷). بازنمایی ایران در اخبار شبکه‌های تلویزیونی آمریکا (تحلیل گفتمان انتقادی اخبار سی‌ان‌ان و ان‌بی‌سی در ارتباط با توافق هسته‌ای ایران و کشورهای ۱+۵)، پژوهش‌های ارتباطی، دوره ۲۵ شماره ۹۵، صص ۲۲۰ - ۱۹۱

سلطانی، سیدعلی‌اصغر (۱۳۸۳)، «تحلیل گفتمان به مثابه نظریه و روش»، فصلنامه علوم سیاسی، شماره ۲۸، صص ۱۵۳-۱۸۰

فرکلاف، نورمن (۱۳۷۹)، **تحلیل انتقادی گفتمان**، ترجمه: فاطمه شایسته پیران، مهران مهاجر، محمد نبوی، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.

فیلیپس، لوئیز و بورگنسن، ماریان (۱۳۸۹)، **نظریه و روش در تحلیل گفتمان**، ترجمه هادی جلیلی، تهران: نی.

کاستلز، مانوئل. (۱۳۸۴)، **عصر اطلاعات: قدرت هویت**، جلد دوم، ترجمه حسن چاوشیان، احد علیقلیان، افشین خاکباز و علی پایا. تهران: طرح‌نو.

کسرابی، محمدسالار و پورشیرازی، علی (۱۳۸۸)، «نظریه گفتمان لاکلا و موفه، ابزاری کارآمد در فهم و تبیین پدیده‌های سیاسی»، **فصلنامه سیاست**، دوره ۳۹، صص ۳۶۰ - ۳۳۹.

لاکلا، ارنستو و موفه، شنتال (۱۳۶۴)، **هژمونی و استراتژی سوسیالیستی**، ترجمه محمد رضایی، تهران: نشر ثالث.

مقدمی، محمدتقی (۱۳۹۰)، «نظریه تحلیل گفتمان لاکلا و موفه و نقد آن»، **معرفت فرهنگی اجتماعی**، شماره دوم، بهار، صص ۱۲۴ - ۹۱.

هوارث، دیوید (۱۳۷۷)، «نظریه گفتمان»، ترجمه سیدعلی‌اصغر سلطانی، **فصلنامه علوم سیاسی**، شماره ۲، صص ۱۸۳ - ۱۵۶.

Breeze, Ruth (2011), "Variations on a Theme: Party Manifesto Discourses in the UK 2010 Election", **Culture, language and Representation**, Vol Ix, pp. 9- 30

Hanan, Al-Radhi (2020), "Strategic Functions in CNN's Media Discourse An Ideological Strategy To Win People's Support A Critical Discourse Analysis Study", **International journal of applied linguistics & English literature**, , Vol.9 (3), pp.43-54.

